

50 Yıllık Bilgi, Tecrübe, Başarı

ÜZEYİR GARİH

EKONOMİK SORUNLARA
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

© 2024, Hayat Yayıncılık, İletişim, Yapım, Eğitim Hizmetleri ve Tic. A.Ş.

Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-975-8243-96-9

Sertifika No: 75092

<i>Hayat Yayınları</i>	: 99
<i>Üzeyir Garih Kitaplığı</i>	: 06
<i>Kitabın Adı</i>	: Ekonomik Sorunlara Çözüm Önerileri
<i>Yazarı</i>	: Üzeyir Garih
<i>Yayın Editörü</i>	: Nejat Sezik
<i>Kapak Tasarım</i>	: Özkan Artaş
<i>İç Tasarım</i>	: Feyzanur Bayrak
<i>Baskı Yeri & Tarihi</i>	: İstanbul, 2024
<i>Baskı & Cilt</i>	: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Cevizlik Mah. Hüsreviye Sok. Erşen İş Hanı No:15 Kat:3-38 Bakırköy / İstanbul Tel: 0212 549 53 83 Sertifika No: 48745

Hayat Yayın Grubu

Molla Gürani Mahallesi, Oğuzhan Caddesi No: 15 Kat: 3

Fındıkzade - Fatih / İstanbul

Tel: 0212 613 11 00 Gsm: 0530 259 80 96

www.hayatyayinlari.com - e-posta: hayat@hayatyayinlari.com

twitter.com/hayatayinlari - facebook.com/hayatayinlari.com - [@/hayatyayinlari](https://instagram.com/hayatayinlari)

50 Yıllık Bilgi, Tecrübe, Başarı

ÜZEYİR GARİH

EKONOMİK SORUNLARA
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hayat

ÜZEYİR GARİH KİTAPLIĞI
6

Dr. Üzeyir Garih (1929-2001)

Dr. Üzeyir Garih, 28 Haziran 1929'da İstanbul'da doğdu. 1951 yılında İTÜ'den Makina Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu. İngilizce, Fransızca, İspanyolca bilen Dr. Garih 1954 yılında Carrier Şirketi'nde tesisat mühendisi olarak çalışma hayatına başladı. Aynı yıl İshak Alaton ile uzun yıllar sürecek bir ortaklığa imza attı. Türk sanayisinde pek çok yeniliklerin öncüsü olmanın yanı sıra, yurt içi ve yurt dışında taahhüt ve inşaat sektörüne yaptığı katkılarla da öne çıkan Alarko Holding'in Eş Başkanlığı'nı üstlendi.

Dr. Üzeyir Garih, TÜSİAD, MESS, Loyd Vakfı, DEİK, TOKYAD, İstanbul Sanayi Odası, Turizm Yatırımcıları Derneği, Rotary, AIESEC, World Presidents Organization (WPO), Young Presidents Organization (YPO), gibi pek çok yerli ve yabancı kuruluşların üst yönetimlerinde yer aldı.

Yönetim, organizasyon ve ekonomi ile ilgili bir çok yazıları gazete ve dergilerde yayınlanan Üzeyir Garih'in iş dünyasına yönelik mesajlarla dolu "Deneyimlerim" isimli kitap serisi bulunmaktadır.

1984 yılında İTÜ'den Fahri Doktor unvanı alan Dr. Garih, 1990 yılında Filipinler Cumhuriyeti İstanbul Fahri Başkonsolosu oldu.

1997 - 2001 yılları arasında Yeditepe Üniversitesi'nde MBA öğrencilerine hocalık yapmıştır.

25 Ağustos 2001 tarihinde aramızdan ayrılan Dr. Üzeyir Garih; evli, iki çocuk ve altı torun sahibiydi.

Dr. Üzeyir Garih her zaman gençleri sevmiş ve onların eğitimini ön planda tutmuş bilge bir insan olarak çeşitli üniversitelerde de eğitimcilik yapmıştır. Gençlerin başarılı olması için, Alarko Felsefesi olarak da uygulanan 10 tavsiyesi şöyledir:

1. Dürüst ve çalışkan olmak,
2. İnsanları sevmek, onlara yardımcı olmak,
3. Yapılan işte bilgili olup, kendini sürekli geliştirmek,
4. İş bitirme azim ve heyecanını yitirmemek,
5. Zamanı doğru kullanıp, bugünün işini ertesi güne bırakmamak,
6. Sürekli yeni fikirler üretmek,
7. Organizasyon ve planlama gücüne sahip olmak,
8. Denetim gücünü iyi ve etkili kullanmak,
9. Deneyimlerinizi insanlarla paylaşıp, çevrenizle içeride ve dışarıda sürekli iletişim kurmak,
10. Şanslı olmak.

İçindekiler

1. BÖLÜM

Türkiye'nin Ekonomik Refah Arayışları

2000'li Yıllardan Bakınca.....	15
Sevgi, Adalet, İlmîlilik	19
Türkiye'nin Mega Hedefleri Belirlenmeli.....	22
Ulusların Mutluluğunda Gelişmişlik.....	25
Devlet Yönetiminde Hür Teşebbüsün Yeri	31
Ekonomide Şirket-Devlet Analjisi	35
Bürokrasiye Hız Kazandırmak.....	41
Devlet Yatırımlarında Verim Düşüklüğü.....	44
Refah Ülkesi Olma Yolları.....	50
Türkiye'nin Gelişmesinde Eximbank.....	56

2.BÖLÜM

Sorunlar Yumağı Enflasyonlu Günler

Kavramlarda Neden-Sonuç Sistematiğı.....	63
Türkiye Ekonomisinde Teşhis ve Tedavi.....	67
Ekonomide Çıkış Yolu	73
Acı Reçete Şart mı?	77
Hayat Pahalılığı, Enflasyon ve Bilançolar	81
Enflasyon ve Şirketlere Etkisi.....	86
Sanayi ve Rant Ekonomisi.....	89
Rant Ekonomisi, Borsa, Arazi.....	93

3. BÖLÜM

Tüketicinin Tasarruf Çabaları

Tasarruf Ekonomisi	97
Tasarrufların Yönlendirilmesi	100
Tüketicinin Korunması ve Demokratikleşme	103
Tüketicinin Korunması.....	109
Tüketici Rekabetle Korunur	112
Ekonominin Gelişmesinde Tüketici Kredisi	117
Kültürel Gelişimde Tüketici-Üretim İlişkisi	124

4.BÖLÜM

Vergiler Eşliğinde

Yatırım Planları	129
Kayda Girmeyen Ekonomi	131
Vergide Yeni Düzenlemeler.....	136
Kurumlar Vergisi, Temettü Vergisi ve Borsa.....	140
İstihdam Vergisi.....	144
Ülkemizde Borsa Hareketleri	152
Seçimler Öncesi Türkiye Para Piyasası ve Borsa.....	159
Yeni Yatırımların Planlanmasında Borsa	164

5.BÖLÜM

Özelleştirme Açılımı

Yap-İşlet-Devret Sistemi	169
Yap-İşlet-Devret Sisteminin Türkiye’de Şansı.....	174
BOT ve Özelleştirme.....	178

Özelleştirme mi, Özerkleştirme mi?	182
Özelleştirmeyi Hızlandırma Yolları.....	186
Özelleştirmenin Getirebilecekleri	190
Özelleştirmede Engelleri Aşabilme	194

6.BÖLÜM

Mega Projeler

Mega Projeler.....	201
Güneydoğu Anadolu Projemiz (GAP)	204
Mega Projeler ve Ekonomimize Etkileri.....	206

Sunuş

Değerli okuyucu,

Tecrübe yaşanmışlıklar demektir. Tecrübeyi oluşturan ise, artı ve eksileriyle bu yaşanmışlıklar bileşkesidir. Aynı zamanda tecrübe, örneklik etkisi ile öğrenmede başlı başına bir kaynaktır.

Tecrübenin iki boyutu vardır. Biri bizzat yaşamak, diğeri yaşamış olanlardan modelleme yoluyla bilgi almak... Birincisinin daha zor, çileli ve acılarla dolu olduğu herkesin malumudur. İkinci boyut hem daha kolay hem de modellenen kişinin yaptığı hata ve sürçmeleri yapmama avantajına sahiptir.

Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi çerçevesinde, kendini gerçekleştirmenin devamında katkı vardır; ülkeye, topluma insanlığa hatta evrene. Tecrübe yaşam sonunda elde edilen olumlu ya da olumsuzluklarsa, onun olumlu ya da olumsuzluğunu ilan etmek, topluma yapılmış önemli bir katkıdır.

Üzeyir Garih kendini gerçekleştirmiş bir isim olarak, en geniş anlamıyla insanlığa bir katkı yapmaktır.

Görüşleri, düşünceleri, yorumları ve önerileri subjektiflikten çıkıp, objektif bir görüntü arz etmektedir. Tam anlamıyla olaylardan ve yaşanmışlıklardan alınan dersler, tecrübeler okuyucuya aktarılmaktadır.

Yazılanların bir pratisyenin kaleminden çıkmış olması ise, ülkemiz adına artı bir değerdir.

Saygılarımla,

Nejat Sezik
Dizi Editörü

Ön Söz

Değerli dostlarım,

Geçmiş 70 yılı aşkın yaşamımın 40'a yakın yılı mühendislik ve yönetime, son 45 yılı ise sevgili ağabeyim ve ortağım İshak Alaton ile birlikte Alarko topluluğunun başında geçti.

Bu süre içinde bazen stresli, bazen heyecanlı, bazen de rahat saatler geçirdik. Hızla büyüyen Alarko Topluluğu'nda içte ve dışta çok sayıda kişi ile tanıştım ve temasta bulundum.

Hiç kimse ile kişisel bir kavgam olmadı. Kimseye kırıldığımı, kimse ile darıldığımı hatırlamıyorum. Bir kimseyi kırmışsam istemeyerek olmuştur. Varsa bu kişilerden de açıkça özür dilemeyi borç bilirim.

Küçük bir bürodan, bünyesinde altı bini aşkın sayıda kişiye iş veren bir şirketler topluluğu haline geldik. Başka bir deyimle hayli yol katettik.

Başarımızı; bizimle beraber bu yolda gelişen, birbirlerine sevgi duyan, birbirlerine bağlı, saygılı ve işbirliğine çok önem veren, bugün Müessese, Proje Taahhüt veya Grup Müdürü, Grup Başkanı, Koordinatör, Genel Koordinatör ve yardımcıları pozisyonlarına erişmiş arkadaşlarımızın ve tüm astlarının cefakar, fedakar ve planlı çalışmalarına borçluyuz.

Bu kitabı kaleme alırken maksadım hayatımın bir tarihçesini yazmak değildir. Ana hedefim, özellikle genç arkadaşlarımı ders almaya çalıştığım geçmiş deneyimlerimden yararlanmaktır.

Bu kitabı, şurasından burasından kolay okunur, gereğinde olayların sonuçlarından yararlanılır ümidiyle özellikle "Alarko İstikbal Kulübü" mensubu gençlere armağan etmekten büyük bir zevk ve kıvanç duyuyorum.

Değerli okur dostlarıma başarı dilekelerimle sevgi ve saygılarımı sunarım.

Dr. Üzeyir Garih

1. BÖLÜM

Türkiye'nin Ekonomik Refah Arayışları

2000'li Yıllardan Bakınca

5 Nisan 1994'ten önce toplumumuzun hemen hemen tüm kesimleri 2000'li yılları Batı uygarlığı düzeyine yakın bir düzeyde karşılama hazırlığı içerisindeydi.

Moral nispeten yüksek, insanlarımız ileriye bakarken inançlıydılar.

Aslında barometredeki göstergeler bir fırtınanın yaklaşmakta olduğunu açıkça gösteriyordu.

Ancak güneş parlak, gök masmavi idi. Toplum şemsiye ve muşamba arama yerine, güneş yağı arama hatasını işliyordu.

Fırtına haberini veren birçok kesim ve şahıslara felaket tellalı unvanını yakıştıyorlardı.

Ancak aniden çıkan rüzgâr, parlak güneşi görüp, barometreyi göz ardı edenleri gafil avladı. Gafil avlananlar ise zannedildiğinin aksine küçük bir azınlık değil, büyük bir çoğunluktu.

Aniden kendimizi fırtınanın içinde bulduk.

Beklenmeyen fırtına güneşlenme hazırlığı yapan çoğunlukta bir panik havası yarattı.

Korku ve endişe yayıldı. Barometreye bakmayı hep ihmal etmiş

kişiler, gene de bakmayarak fırtınanın kasırga ve tayfunu dönüşme eğiliminde olduğunu büyük bilgiç edaları ile beyan ve ilan ettiler.

Korku, adım adım yayıldı. Şiddetlendi. Bulanık suda balık avlayanlar korkuyu zaman zaman körükleyip ortaya birtakım balonlar atıp patlatarak çıkarlarını koruduklarını zannettiler.

Ancak çok küçük bir azınlık tesadüf eseri, bir kısmı ise bazı fırsatları değerlendirerek çıkar elde edebilmişlerdir. Kanımca ekonomide olagelmiş bu tür bunalımların sonucunda ülke, devlet ve tüm millet -bazı istisnalar hariç- zarar görmüştür.

Fakirleşmiş bir toplumda insan zengin de olsa mutlu yaşaması imkânsızdır.

Mutsuz ve başı eğik insanlar arasında gülebilme, sevinçli anılar yaşama imkânı yoktur.

Fırtınanın içindeyiz. Halkımız el birliği ile gemiyi mutlaka kurtaracaktır. Yaşadığımız son kırk yılda birkaç kez bütün sınavları vermişizdir.

Son on yılda çok gelişen Türk insanının dinamizmi ülkemizin yüksek potansiyelini dinamiğe çevirebilecek güçtedir.

Krizlerdeki İki Ana Öğe

Bu tür krizlerde moral ve güven kanımca en önemli rolü oynayan iki ana ögedir.

Öncelikle kendine güven, bilahare devlete güven. Şunu kabul etmek gerekir ki bu güveni devlet kadar millet de kendi kendine sarstı.

Devletin parasına, sözüne, vaadine ve imzasına milletin güven duyması gerekir. Millet, devletin çıkarttığı kıymetli kâğıtlara iti-

bar etmesi, devletin adil davranışlarına bağlıdır. Burada devlet kanımca güveni sarsıcı hareketlerde bulunmuştur. Örneğin devlet %70 civarı bir faiz karşılığı kıymetli kâğıtları küçük tasarrufçuya satmış, bu küçük tasarrufçu devlete olan güveni sebebiyle 8 veya 12 ay vadeli kıymetli kâğıda parasını yatırmıştır.

Türkiye’de ekonomik bunalım sırasında devlet faizleri yükselmiş fakat güven duyup 8-12 aylık devlet tahviline yatırım yapanın bu güvenini cezalandırmıştır. Bu kişiler bir ayda tasarruflarını kaybetmişlerdir. Bu tasarrufçuların güvenlerini tazelemeleri çok sürecektir. Geçmişte tasarruf bonoları hikâyesi devam etmiş gibidir. Ülke bu tür olguların sızılarını çok uzun zaman hissetmiştir.

Kanımca bu kıymetli kâğıtların faiz oranlarını devlet mutlaka ayarlayıp, milletin güvenini kazanmalıydı. Nitekim çıkan kıymetli kâğıtlara rağbet çok azalmıştı.

Milletin Dinamizmi

Ancak milletimizin dinamizmi moralinizi yükseltecek niteliktedir.

Bardağı hep yarı boş görme alışkanlığını bırakmaya çalışalım.

Özellikle medya bir ay gibi kısa bir süre için dahi olsa vatandaşın gözünün önüne olguların olumlu yönlerini sergilemeye çalışarak moral yükseltici bir rol oynarsa sorunların önemli bir oranı çözüm aşamasına gelir.

Bizden çok daha kötü durumda olan Arjantin, İsrail, Meksika gibi ülkeler cesur önlemler alma suretiyle kısa sürede fırtına değil gerçek bir kasırgayı atlattımlardır.

Uygulama sıkıntılarını hep birlikte aşmaya çalışırsak aşarız kanısındayım.

Uygulama kararındaki başarı ile ülkede doların yüksek değeri, yabancı sermaye girişini mutlaka hızlandıracak ihracatı ve turizmi geliştirecektir.

Yüksek moral, kendimize güven, mutlaka başaracağız inancı, gayret ve çalışma neticesinde tehlikeyi atlatacağız.

Güven; TL'nin düşüşünü frenleyecek, faizleri düşürecek, ihracatın gelişmesi yatırımları körükleyecek işsizliği azaltacaktır.

İşveren, işçi, esnaf, memur, hepimiz sıkıntılı bir devreden geçeceğiz.

Medya tüm organları ile bilinçli ve bilgili olarak yapıcı tenkitçi rolünü mutlaka oynar, aşırılıktan kaçmaya gayret ederse, kamuoyumuz güvene kavuşacak, geleceğe ümit ve inançla bakacaktır.

Sevgi, Adalet, İlimlilik

1980’li yılların sonlarından beri ülkemizde bir kargaşa, bir kavga bütün şiddeti ile sürmektedir.

İnsanlarımız bir şeyleri paylaşamıyor. Gıpta kıskançlığa, uygar mücadele ise yerini kaba kuvvete bırakmış görünüyor. Kimse hakkına razı olmuyor. Otobüs, minibüs bekleme kuyruklarında, tüm olası normal kuyruklarda, kişi, olmayan bir hakkını elde etmeye, bir dirsek hareketi ile veya vuruşu ile bir öne geçmeyi çalışıyor.

Rekabet, rakibinden daha iyi bir şey yapabilme yerine, tamamen, rakibini tökezletmeye dönüşmüş, insanlarımız çalışarak değil, köşe dönücülükle bir yerlere varmaya çalışıyorlar. Vatandaşlarımızda, vatandaşlık ruhu; kendini etnik, dinsel, mezhepsel birlik-teliklere terk ediyor.

İftira ve karalama kampanyaları, tarihte okuduğumuz Sultan Abdülhamit zamanındaki jurnalcilik eylemine dönüşmüş görünüyor.

Sözlü ve yazılı basında herkes birbirine karşı görünüyor. Herkes birbirini suçluyor.

Belirli televizyon programları her türlü ihbarı destekliyor.